

ABD'NİN KÖRFEZ SİYASETİNİN İPUÇLARI

Melik Yasin İpek - Yasin Asma

INSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: İpek, M. Y. & Asma, Y. "ABD'nin Körfez Siyasetinin İpuçları". İNSAMER, 02.12.2020.

 Analiz

Joe Biden'in başkanlık seçimlerini kazanmasıyla ABD'nin yeni Ortadoğu siyasetinin ne olacağı ve yeni başkanın nasıl bir yol izleyeceği merak ediliyor. Trump'la birlikte Ortadoğu siyasetinde köklü değişikliklere giden ABD, bu süreçte kimi zaman şahsi ilişkilerle kimi zaman da yalnızca ticaret üzerine inşa ettiği bir anlayışla hareket etti; Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) gibi otokratik rejimlere -Obama yönetiminin aksine- doğrudan destek verdi. Ortadoğu'daki güç dengelerini altüst eden bu yaklaşım, bölgede Yemen'deki insani trajedi başta olmak üzere birçok sorunu daha da derinleştirdi.

Trump, Kasım 2016'da başkan seçilmesinin ardından ilk yurt dışı ziyaretini teamüllerin aksine Suudi Arabistan'a gerçekleştirdi. Bu ziyaretle birlikte Trump'ın tam desteğini arkasına alan Velihaht Prens Muhammed bin

Selman ve Suud yönetimi, ABD'den eşine az rastlanır oranda silah ithal etti. Öyle ki Trump döneminde Suudi Arabistan dünyanın en büyük silah ithalatçısı konumuna yükseldi ve toplam küresel silah ithalatının %12'sini tek başına yaptı.¹

Prens Selman'ın hem ülke içinde hem de dışında kendisine muhalif bütün sesleri kesmesine ve uyguladığı tüm insan hakkı ihlallerine âdeta kör sağır kesilen Amerikan yönetimi, 2018 yılında Suudi Arabistan'ın İstanbul Konsoloslugu'nda gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın katledilmesi olayına dahi sessiz kaldı. Olayın sıcaklığını koruduğu günlerde "Cemal Kaşıkçı öldürüldü ve vücudu parçalandı. Ben bu olayın emrinin bizzat Velihaht Prens Muhammed bin Selman tarafından verildiğini düşünüyorum." diyen² Biden'in başkanlık koltuğuna oturduktan sonra bu konudaki tavrının ne olacağı merak ediliyor.

INSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Seçim kampanyası sırasında başta Ortadoğu olmak üzere dış politikadaki önceliğinin “insan hakları” ve “ifade özgürlüğü” olacağını söyleyen Biden, en yakın müttefik ülkelerden biri dahi olsa demokrasi ve insan hakları konusunda taviz verilmeyeceğini vurguladı. Bu noktada Biden’ın Ortadoğu politikasındaki önceliklerinin “silah satma ve petrol alma” değil “insan hakları ve ifade özgürlüğü” olacağına dair sözlerinin yeni dönemde Pentagon ve ABD Senatosu tarafından nasıl karşılanacağı konusu da özellikle merak ediliyor.

Biden yönetiminin Ortadoğu’da büyük bir insani trajediye dönüşen ve 2014’ten bu yana devam eden Yemen iç savaşının en önemli aktörlerinden olan Suudi Arabistan’ın ABD’nin desteğiyle sürdürdüğü savaşa son vermek için girişimde bulunacağı da tahmin ediliyor.

Birleşmiş Milletler’e göre, 12.000’i sivil olmak üzere 112.000 kişinin yaşamını yitirdiği Yemen’de, savaş sebebiyle yaklaşık 30 milyonluk ülke nüfusunun %80’i dünyanın en kötü insani krizinde hayatta kalmak için acil yardıma ihtiyaç duyuyor. Biden, sekiz yıl boyunca başkan yardımcılığını yaptığı Barack Obama yönetimi süresince, Yemen’deki kanlı savaşta Suudi Arabistan’a destek vermemiş, ancak Amerikan Kongresi’nden yeterli desteği alamadığı için de sadece Suudi Arabistan’a olan istihbarat desteğini kısıtlayabilmişti.

Riyad’daki yönetimle benzer politikalarıyla dikkat çeken BAE yönetiminin de başta Yemen, Suriye ve Libya olmak üzere Ortadoğu’daki saldırgan tutumu, Biden dönemiyle birlikte ciddi bir sorgulama sürecine girecek görünüyor. Ülke içerisinde işlediği insan hakları ihlalleri ve birçok muhalifin hapsedilmesinden dolayı BAE emiri Muhammed bin Zayed’in Biden yönetiminden gelebilecek olası baskılardan çekindiğine kuşku yok. Bu noktada yeni yönetimin baskılarına karşı tedbir alan BAE’nin özellikle ABD ile olan silah ticaretine ve İsrail ile normalleşme anlaşmasına güvendiği tahmin ediliyor. Kasım ayında Amerikan Kongresi’nin BAE’ye 50 adet F-35, 18 adet Reaper insansız hava aracı ve bunlara ek havadan havaya ve

havadan karaya füzelerin satışını kapsayan 23 milyar dolar değerindeki silah satışına onay vermesi, BAE’nin elini rahatlatmış görünüyor. Bu anlaşmanın Biden yönetimi tarafından iptal edilmesi de pek olası gözüküyor.

Geçtiğimiz dört yıllık dönemde Suudi Arabistan ve BAE’nin ABD’yle ilişkileri hiç olmadığı kadar güçlenirken bir diğer Körfez ülkesi olan Katar bu süreçte ciddi tehditlere maruz kaldı. ABD’nin Afganistan ve Suriye gibi önemli operasyonlarının yönetildiği bölgedeki en stratejik Amerikan üslerinden Al Udeid Hava Üssü’ne ev sahipliği yapmasına rağmen Katar, Müslüman Kardeşler başta olmak üzere İslami hareketlere verdiği destek sebebiyle teröre destek suçlamalarına maruz kaldı. Başta Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn ve Mısır olmak üzere yedi ülke tarafından 2017 yılından bu yana ekonomik ve siyasi abluka altına alınan Katar’a karşı ABD yönetiminin yeni dönemde izleyeceği siyasette ne gibi değişiklikler olacağı merak ediliyor.

Biden hükümetinin Körfez bölgesinde Trump yönetiminin tam aksi bir politika izleyeceği öngörülse de bölgeye yapılan yoğun silah ihracatının durdurulması ihtimalinin düşük olduğu ancak bölgedeki yönetimler üzerindeki siyasi baskıların arttırılacağı tahmin ediliyor.

Yeni yönetimin farkının hissedileceği alanların başında İran’la ilişkilerin geleceğine kuşkusuz gözüyle bakılıyor. ABD’nin 44. başkanı Barack Obama’nın Ortadoğu’da yaptığı en göze çarpan iş, hiç şüphesiz 2015 yılında İran’la imzaladığı nükleer anlaşmaydı. Kapsamlı Ortak Eylem Planı olarak adlandırılan bu anlaşmayla nükleer faaliyetlere getirilen kısıtlamalara uyması ve denetime izin vermesi karşılığında, İran’a uygulanan yaptırımlar kaldırılmıştı.

Mayıs 2018’de anlaşmadan tek tarafı olarak çekildiğini açıklayan Trump, anlaşmayı işlevsiz kılmak için elinden geleni yaptı. Geçen iki yılda Amerikan yönetimi tarafından İran’a maksimum seviyede baskı uygulandı; İran Devrim Muhafızları’na bağlı Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani düzenlenen bir

suikastla öldürüldü ve ekonomik abluka daha da genişletildi. Biden'ın gelişiyle yaptırımların azalacağı öngörülse de İran'a yönelik Amerikan politikalarının Haziran 2021'de İran'da yapılacak cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarına göre netleşeceği belirtiliyor.

İran'da ekonominin kötü gidişi sebebiyle Cumhurbaşkanı Hassan Ruhani'nin kamuoyu desteğini kaybedeceği tahmin ediliyor; dolayısıyla Biden yönetiminin şayet Ruhani ile çalışmayı planlıyorsa yaptırımları hızla kaldıracağı ve Tahran'daki hükümet şekillenmesine etki etmeye çalışacağı belirtiliyor.

Biden'ın Körfez'in güvenliğine zarar vermemek için İran'a karşı bazı önlemler alması da bekleniyor; ancak bu önlemlerin Trump'ın aksine daha çok Obama gibi yumuşak bir stratejiyle yürütüleceği değerlendiriliyor.

Ocak ayında hükümeti devralmasının ardından Trump'ın İran'a yönelik politikalarını tersine çevireceği ve daha diplomatik bir yöntem izleyeceği tahmin edilen Biden'ın özellikle Trump'ın geri çekildiği nükleer anlaşmaya

yeniden katılması ve İran ekonomisine ciddi şekilde zarar veren baskıları gevşetmesi bekleniyor.

Sonuç olarak ABD, 1950'li yıllardan bu yana Körfez ülkeleri için hem stratejik ortak hem de bölge güvenliğinin önemli bir ayağını oluşturuyor; dolayısıyla hâlen Körfez'i şekillendirecek kilit bir küresel güç olma özelliğini sürdürüyor. Her ne kadar Körfez petrolü ABD için hayati bir çıkar olma özelliğini kaybetmiş olsa da Suudi Arabistan, BAE, Kuveyt, Umman, Katar ve Bahreyn'in oluşturduğu Körfez ülkeleri, küresel finansal sistemin sürekliliği ve küresel ekonomiye ham madde tedariki açılarından hâlâ ABD'nin öncelikli ilgi alanında bulunuyor.

Bütün bunların yanında, oluşabilecek her türlü tehdide karşı Amerika, Körfez güvenliği için hâlâ vazgeçilmez bir aktör olarak öne çıkıyor. Ortadoğu'nun içinden geçtiği karmaşık süreç ve belirsizlikler de tarafların birbirine her zamankinden çok daha fazla ihtiyacı olduğunu gösteriyor.

Sonnotlar

¹ <https://www.sipri.org/media/press-release/2020/usa-and-france-dramatically-increase-major-arms-exports-saudi-arabia-largest-arms-importer->

² https://www.huffpost.com/entry/biden-saudi-arabia-democratic-debate_n_5dd6032be4b0fc53f20db9c3